

‘Toegankelijk studiemateriaal is een recht voor iedereen’

Stichting Dedicon wil de leden van de Tweede Kamercommissie OCW bedanken voor de gelegenheid om vanuit onze rol als ontwikkelaar van (aangepast) studiemateriaal ideeën te delen over de voorwaarden voor studeren met een beperking. Hoewel de voorziening van aangepast studiemateriaal voor studenten met een visuele beperking in Nederland goed geregeld is, lopen zij in het mbo en ho tegen obstakels aan. Want ondanks de wettelijke eis om toegankelijk onderwijs te waarborgen, ontbreekt het nog te vaak aan passend, toegankelijk studiemateriaal voor studenten met een leesbeperking in het mbo en ho.

Stichting Dedicon is de expert in het ontwikkelen en produceren van toegankelijke leesvormen van school- en studieboeken, romans, kranten en tijdschriften voor mensen met een visuele of andere leesbeperking (zoals dyslexie of motorische beperkingen). Daarbij gebruiken wij onze kennis en ondersteunen wij overheden, bibliotheken, instellingen, organisaties en individuen om de visuele toegankelijkheid voor mensen met een beperking te bevorderen.

Voor studenten met een visuele of andere leesbeperking in het mbo en ho constateren wij de volgende drie knelpunten:

1. onvoldoende ondersteuning en voorlichting over beschikbaarheid aangepast studiemateriaal;
2. ontoereikend aanbod aangepast studiemateriaal voor studenten met visuele én andere beperking;
3. kennis bij onderwijsinstellingen over omzetten ‘eigen’ studiemateriaal ontbreekt.

1. Onvoldoende ondersteuning en voorlichting over beschikbaarheid aangepast studiemateriaal

Waar in het primair en voortgezet onderwijs de beschikbaarheid van aangepast (toegankelijk) lesmateriaal door instellingen wordt verzorgd, is dit in het mbo en ho de verantwoordelijkheid van de student zelf.

Studenten met een beperking moeten ineens zelf hun eigen toegankelijk studiemateriaal regelen zonder dat zij daar voorlichting of ondersteuning bij krijgen. Bovendien ervaren zij vaak dat onderwijsinstellingen pas heel laat doorgeven welke materialen nodig zijn voor het te volgen vak of module. De boeken zijn lang niet altijd digitaal beschikbaar of moeten zelfs in het buitenland worden besteld. Er gaat daarom nog wel eens weken overheen

voordat er een aangepaste, toegankelijke versie beschikbaar is. Dit kan tot onnodige studievertraging en zelfs -achterstand leiden.

2. Ontoereikend aanbod aangepast studiemateriaal voor studenten met visuele én andere beperkingen

Waar de collectie aangepast lesmateriaal in het primair en voortgezet onderwijs voor leerlingen met visuele beperking zo goed als dekkend is, is dat niet het geval voor het mbo en ho. Het beperkte aanbod van aangepaste studiematerialen voor mbo- en ho-opleidingen is deels te verklaren door de pluriformiteit van opleidingen (en daarmee spreiding van studenten) en de bijbehorende grote diversiteit in studiematerialen. Daardoor wordt de collectie slechts gevormd door die titels die door studenten met een visuele beperking zijn aangevraagd. Hiervan moet telkens uitgezocht worden of er zonder aanpassing mee gewerkt kan worden of dat er een bewerking nodig is. Doordat deze studiematerialen op aanvraag achteraf worden omgezet, duurt het 4 tot 12 weken voordat de student er de beschikking over heeft, afhankelijk van het type aanpassing en de vorm van het oorspronkelijke boek (digitaal of fysiek).

Daarnaast, waar studenten met een visuele beperking ook in het mbo en ho de mogelijkheid hebben om zogenaamde productieaanvragen te doen, mogen studenten met dyslexie of een ernstige motorische beperking dit, vanuit de opdracht die door het ministerie van OCW aan Dedicon is gegeven, niet. Zij kunnen alleen aangepast studiemateriaal aanvragen dat reeds in de collectie aanwezig is. Door pluriformiteit in het aanbod van studiemateriaal en omdat alleen op aanvraag materiaal wordt omgezet, is het aanbod titels en passende leesvormen zeer beperkt voor leerlingen met een andere leesbeperking. Daarbij is het ook niet altijd beschikbaar in een leesvorm die aansluit bij hún specifieke behoeften. Zij hebben daardoor geen toegang tot de benodigde aangepaste studiematerialen. Dedicon ziet dit terug in het aantal gebruikers: waar voor het primair en voortgezet onderwijs nog ongeveer 15.000 leerlingen met een andere leesbeperking van aangepast lesmateriaal worden voorzien, valt dat aantal drastisch terug naar circa 350 gebruikers voor het mbo en ho. Het lijkt erop dat studenten met een andere leesbeperking na het voortgezet onderwijs wel gaan studeren, maar het zonder passend studiemateriaal moeten stellen, wat de studievoortgang niet zal bevorderen.

3. Kennis over omzetten 'eigen' studiemateriaal ontbreekt

Onderwijsinstellingen in het mbo en ho maken vaak gebruik van materialen die ze zelf produceren (readers e.d.). Zij hebben de wettelijke verplichting om passend, toegankelijk

studiemateriaal aan te bieden. Dit geldt ook voor eigen materialen. Veel instellingen weten dit niet of doen het niet vanwege gebrek aan kennis, waardoor de student zelf voor een toegankelijke versie moet zorgen.

Vier aanbevelingen om studeren met een beperking te verbeteren

1. Extra voorlichting en ondersteuning van studenten met een leesbeperking voorafgaand of bij de start van hun mbo- of ho-studie over het verkrijgen van aangepast studiemateriaal. Daarnaast ervoor zorgen dat de bewustwording bij onderwijsinstellingen wordt vergroot over de noodzaak van een tijdige bekendmaking van benodigde studiematerialen voor een vak/module.
2. Door de materialen voor de algemene kernvakken op het mbo standaard in één of meer toegankelijke leesvormen in de collectie van Dedicon te hebben, kunnen deze zonder vertraging aan studenten met een visuele of andere leesbeperking worden geleverd.
3. Om studenten met een andere leesbeperking in het mbo en ho dezelfde kansen te geven als studenten met een visuele beperking zou de opdracht van het ministerie van OCW aan Dedicon aangepast (verbreed) moeten worden, zodat zij dan net als visueel beperkte studenten productieverzoeken kunnen doen als studiemateriaal niet in de gewenste leesvorm beschikbaar is.
4. Het opzetten van een project waarbinnen onderwijsinstellingen in het mbo en ho middels kennissessies geëquipeerd en begeleid worden om eigen materialen toegankelijk aan te bieden aan studenten met een visuele of andere leesbeperking. Dedicon voert op dit moment een vergelijkbaar project uit met algemene en educatieve uitgevers.

Tot slot

Iedereen heeft het recht om op eigen benen te staan en zo volwaardig deel te nemen aan onze samenleving. Wij zien het daarom als onze verantwoordelijkheid om mensen met een visuele of andere leesbeperking de kans te geven om te lezen wat zij willen in de vorm die het beste bij hen past. Vanuit die rol leveren wij graag een bijdrage aan het verbeteren van de toegang tot passend onderwijs voor studenten met een visuele of andere leesbeperking.

Maarten Verboom, directeur Stichting Dedicon
maartenverboom@dedicon.nl / (0486) 486 121